Saa'mi siidsååbbar

Kolttien kyläkokous

ASIANTUNTIJALAUSUNTO
27.2.2024

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TyV@eduskunta.fi

Asia: HE 100/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Viite: Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta keskiviikko 28.02.2024 klo 11.30 / HE 100/2023 vp / Asiantuntijapyyntö

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Kolttien kyläkokoukselta kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta. Kolttien luottamusmies Veikko Feodoroff on asiantuntijana työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuultavana keskiviikkona 28.2.2024.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta vahvistaa saamelaisten itsemääräämisoikeutta ja edistää tasa-arvoa sekä eri saamen kieliryhmien kuin saamelaisalueen eri alueiden välillä. Esityksen tavoitteena on saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutuminen ja saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon sekä saamelaiskäräjien toimintaedellytysten parantaminen. Tämä on hyvä lähtökohta tapahtuneiden ihmisoikeusrikkomusten korjaamiseksi ja lopettamiseksi.

Saamelaiskäräjälain 3 §:n muuttaminen hallituksen esityksessä esitettyyn muotoon edistää kolttasaamelaisten tasa-arvoa muihin saamen kieliryhmiin nähden. 3 §:n 2 kohdan poistaminen laista on perusteltua myös siksi. Tämä lain kohta on osaltaan ollut kolttasaamelaisia syrjivä, koska kolttasaamelaisten ei ole historiallisista syistä mahdollista vedota maa-, veronkanto- tai henkikirjamerkintöihin hakeutuessaan saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Saamelaisyhteisö tunnistaa itse jäsenensä ja oleellista on elävä kulttuurinen yhteys yhteisöön. Voimassa olevan lain kirjaus jättää tämän oleellisen seikan hyvin epämääräiseksi ja tulkinnanvaraiseksi eikä sitä voida edes osoittaa asiakohdan määrittelemillä kriteereillä. 3 §:n 1 kohdan kielikriteerin ulottaminen kolmannesta sukupolvesta neljänteen sukupolveen vahvistaa myös nk. kielensä menettäneiden saamelaisten, eli niiden saamelaisten, jotka eivät ole voineet oppia saamen kieltä ensimmäisenä kielenään, asemaa osana saamelaisyhteisöä. Erityisesti kolttasaamelaisessa yhteisössä kielensä menettäneitä sukupolvia on asuinalueita koskevan historian vuoksi syntynyt useita.

Saamelaiskäräjien hallinnon kehittäminen ja riittävien resurssien takaaminen toiminnalle on tärkeä osa lainmuutosta. Saamelaiskäräjien toiminnan vahvistaminen parantaa osaltaan saamelaisten mahdollisuuksia vaikuttaa niihin asioihin, joiden vaikutukset kohdistuvat esimerkiksi saamelaisten

Saa'mi siidsååbbar | Kolttien kyläkokous
Sevettijärventie 9080
99930 Sevettijärvi
kolttien.kylakokous@saamisiidsaabbar.fi

kulttuuriin tai elinympäristöön. Lain 9 §:n mukaisen neuvotteluvelvoitteen kehittäminen yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitteeksi on tärkeää. Hallituksen esityksen mukaiset viranomaisia ja muita julkisia hallintotehtäviä hoitavia koskevat säädökset saamelaisten oikeuksien huomioon ottamisesta toiminnassaan sekä menettelystä yhteistoiminnassa ja neuvotteluissa (§:t 9 a ja 9 b) ovat tärkeitä lisäyksiä lakiin. Maankäyttöön liittyvissä prosesseissa selkeiden pelisääntöjen luomiseen tähtäävän toimintamallin kehittäminen on keskeinen ajatus 9 §:n kirjauksille. Kyse on nykyisten neuvotteluvelvoitteiden selkeästä kirjaamisesta lain tasolle ja pyrkimyksestä saavuttaa yksimielisyys tai saada Saamelaiskäräjien suostumus saamelaisiin vaikuttaviin hankkeisiin. Saamelaisten perinteiset elinkeinot ovat riippuvaisia maiden ja vesien käytöstä, joten olisikin outoa, mikäli saamelaiset eivät pääsisi itse vaikuttamaan näihin asioihin nimenomaan vapaaseen, tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen perustuen (FPIC). Saamelaisten itsemääräämisoikeuden vahvistaminen edistää tässä kohdin luonnon monimuotoisuutta, hidastaa luontokatoa ja osaltaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen torjuntaan. Neuvotteluvelvollisuutta koskevien säännösten vahvistaminen ja täsmentäminen todennäköisesti johtaa siihen, että saamelaisten tarve turvautua kotimaisiin oikeusprosesseihin ja kansainvälisiin ihmisoikeusvalitusmenettelyihin vähenee.

Hallituksen esityksessä esitetään äänestyskäytäntöjen monipuolistamista ja äänestämistä pyritään helpottamaan muun muassa pidentämällä vaalitoimitusta kahdella viikolla, vakinaistamalla vaalipäivän äänestys, mahdollistamalla useita äänestyspaikkoja per kunta sekä sujuvoittamalla ja helpottamalla tapoja äänestää useilla eri tavoilla. Saamelaiskäräjävaalin äänestys toteutetaan voimassa olevan lain mukaisesti postiäänestyksenä, joka on asettanut erityisesti syrjäseuduilla kaukana postin palveluista asuvat saamelaiset hyvin eriarvoiseen asemaan. Äänestyskäytäntö on ollut vaikea erityisesti kirjattujen kirjeiden noutamisen ja takaisin toimittamisen sekä erilaisten postin kulun häiriöiden vuoksi. Äänestäjät ovat joutuneet noutamaan äänestysasiakirjansa usein jopa satojen kilometrien päässä sijaitsevista palvelupisteistä. Esitetyt muutokset turvaavat alueellista yhdenvertaisuutta ja mahdollistavat saamelaisten kotiseutualueen syrjäisimpienkin osien saamelaisten osallistumisen. Erityisesti syrjäseuduilla saamelaiskäräjävaaleissa äänestäminen on ollut jopa mahdotonta pitkien välimatkojen ja huonojen kulkuyhteyksien sekä karsittujen postipalveluiden vuoksi. Esitetyt muutokset todennäköisesti lisäävät saamelaisten äänestysaktiivisuutta ja demokratiaa yleisesti, kun kaikilla saamelaisryhmillä eri alueilla on yhdenvertaisemmat mahdollisuudet osallistua vaaleihin ja tätä kautta heidän ehdokkaillaan mahdollisuudet tulla valituiksi vaaleissa.

Hallituksen esitys eduskunnalle on kokonaisuudessaan huomattava parannus voimassa olevaan saamelaiskäräjälakiin. Kolttien kyläkokous kannattaa hallituksen esityksen hyväksymistä.

Veikko Feodoroff

Kolttien luottamusmies

Saa'mi siidsååbbar | Kolttien kyläkokous
Sevettijärventie 9080
99930 Sevettijärvi
kolttien.kylakokous@saamisiidsaabbar.fi